

SESSION 2024

**CAPES
CONCOURS EXTERNE
ET CAFEP**

**SECTION : LANGUES RÉGIONALES
BRETON**

ÉPREUVE ÉCRITE DISCIPLINAIRE PORTANT SUR LE BRETON

Durée : 6 heures

L'usage de tout ouvrage de référence, de tout dictionnaire et de tout matériel électronique (y compris la calculatrice) est rigoureusement interdit.

Il appartient au candidat de vérifier qu'il a reçu un sujet complet et correspondant à l'épreuve à laquelle il se présente.

Si vous repérez ce qui vous semble être une erreur d'énoncé, vous devez le signaler très lisiblement sur votre copie, en proposer la correction et poursuivre l'épreuve en conséquence. De même, si cela vous conduit à formuler une ou plusieurs hypothèses, vous devez la (ou les) mentionner explicitement.

NB : Conformément au principe d'anonymat, votre copie ne doit comporter aucun signe distinctif, tel que nom, signature, origine, etc. Si le travail qui vous est demandé consiste notamment en la rédaction d'un projet ou d'une note, vous devrez impérativement vous abstenir de la signer ou de l'identifier. Le fait de rendre une copie blanche est éliminatoire.

Tournez la page S.V.P.

A

INFORMATION AUX CANDIDATS

Vous trouverez ci-après les codes nécessaires vous permettant de compléter les rubriques figurant en en-tête de votre copie.

Ces codes doivent être reportés sur chacune des copies que vous remettrez.

▪ **Concours externe du CAPES de l'enseignement public :**

Concours	Section/option	Epreuve	Matière
E B E	0 4 4 1 E	1 0 1	9 3 9 4

▪ **Concours externe du CAFEP/CAPES de l'enseignement privé :**

Concours	Section/option	Epreuve	Matière
E B F	0 4 4 1 E	1 0 1	9 3 9 4

I. Composition en langue bretonne.

En ur gemer harp war « ahel 2 » ar programm « *Le passé dans le présent* » (eilvet klas al liseoù), savit un displegadenn diwar-benn an tri skrid kinniget deoc’h amañ dindan.

Skrid 1

Ha Kevin a yeas da Zulenn [...]. Pa deuas en-dro, e oa seitek vloaz. Gouere 1921. Ha setu ma voe digoret evidon ur bed nevez.

E stal va contr e oa bet komz eus Iwerzhon evel-just, eus ar sodien emsavet da Lun Fask, eus an trubuilhoù. Ha laouen e oa ar mammoù o doa kaset o mab da Amerika. Va eontr a drouze muioc’h eget ne vern piv, hag e felle dezhañ devañ ur Republikan pe zaou war blasenn ar Frankiz, gant dour-tan, evit ma ’z afe brav an tan daoust d’ar glebor daonet. Ha sur on e oa fougennañ o soñjal en dije gellet kinnig ur sailhad dour-tan da saveteiñ Impalaeriezh Bro-Saoz. Ur Judaz e oa, ha bet en doa e dregont pezh-moneiz, pa oa lezet gant ar polis da ober e botin¹ evel ma kare. Ha bremañ e rank bezañ evit frankiz peurglok Iwerzhon, evel an holl dud, hag e oar en em zifreñañ gant ar polis nevez...

Kemm a oa deuet war Gevin. Penn ur paotr na gousk ket en doa, daoulagad brasat. Hag e fri-Nolan a yae war hiraat c’hoazh. Hag e c’henoù, Doue ! Evel ma ne vije ket bet evit e zigeriñ, evel m’en dije ranket mirout ennañ ar c’hevrinoù en doa aon da goll. Ne zigore ket alies e c’henoù, nann. Ha nebeutoc’h c’hoazh, pa gomze an eontr outañ. Ne forane ket e varradoù kounnar evelon, ha pa deue ez echuen kerkent.

Da c’hwec’h eur beure ez ae kuit. Sportoù, marteze. Ur seurt doujañs en doa an eontr evitañ, dre ma teue eus Dulenn. Mestr e oa war e amzer. Er-maez eus ar stal e kase e zevezhoù hag e soñjen em boa kollet va breur. Ne raen nemet faziañ muioc’h-mui em c’hontoù hag e soñjen : “Mont a ri da Amerika hag e labouri ha berzh a ri, ha gant ur c’harr-tan e teui en-dro da C’haliv, hag e stlapi fank ouzh an holl.”

Nag a gasoni am boa outo, ouzh kement den !

Ha setu Kevin o tont er gegin, ha me kousket em gwele.

-“Sav, Enda. Ezhomm am eus ac’hanout.”

An noz-se, eñ ha me, ha daou baotr all n’am boa morse gwelet, hon eus harzet ur c’harr-tan leun a armoù, war hent Galiv-Dulenn. Ne ouzon ket mat penaos. Sentet em eus. Tennoù a zo bet evel-just. Me eo am eus kempennet ur seurt chaoser skourroù gwez a-dreuz-hent. Da beder eur mintin omp deuet en-dro. Pep tra a zo bet nevez goude.

Soudardet a-nevez e oa Kevin. Yaouankoc’h egetañ ne oa ket. Kement-se a lavaras ha netra ken. Ne gare ket displegañ traoù. Ne c’houlennas ket ha c’hoant am boa da genderc’hel. Gouzout a rae. E-pad an noz eo e vevjomp, a-hed an ehan-skol. Kement-mañ, kement-se. Kement tra a c’hoarvez pa stourmer dre guzh a-enep d’ur mell mekanik pinvidik evel Bro-Saoz. N’eo ket dudius da gontañ goude. O bevañ ! deskiñ d’ar galon da chom sioul pa dostaer ouzh traonienn skeud ar Marv. N’ouzon ket perak e lavarer : traonienn... na skeud ar marv ivez... Un dra sklêrijennus eo ar Marv, evit an hini a varv. Ar re all, gwazh a se evito... n’o deus nemet gortoz d’ober.

Diwar *Ar Follez Yaouank*, Meavenn, Kemper, Mouladurioù Hor Yezh, 2016, [peurskrivet 1936, embannadur kentañ 1941], p.24-25.

¹ Whiskey lambiket dre laer.

Skrid 2

Gouiet a rae Alana reizh-mat o devehe bet klasket ar *Marches* tremen dre he ru arre. Ne blije ket tamm ebet dezhi prantad an 12 a viz Gourhelen.

Aoziñ a rae *The Orange Institution* ur yoc'h dibunadegoù, àr-dro kant er blez. *Lodges* Armagh, *Tyrone* ha *Fermanagh* a groge kentizh èl fin miz Mae, mes ar re vrasañ anezhe a veze dalc'het d'an 12 a viz Gourhelen. Embann a raent ne vezent nemet dibunadegoù evit enoriñ o sevenadur get plijadur ; dibunadegoù àr an ton bras, ambrouget get jourdoul ar *Pipe Bands* ha digor d'an holl, bugale ha razh. Un devezh evit lidiñ trec'h *William of Orange* àr ar roue katolik James II a oa e gwirionez.

Da gourz emgann ar *Boyne*, e 1690, e oa trec'het 30 000 Iwerzhonad aet a-du get James II, roue katolik Bro-Saoz. Grataet m'en doa hennañ e vehe bet roet o frankiz dezhe en ur vro gatolik ma vehe bet gounidet en-dro e dron get *William of Orange*. Trec'het e oant bet siwazh ! Adal neuze e voe lakaet lezennoù kastiz da flastrñ Iwerzhoniz. Heskinet e oant get ar Brotestanted tramor edan o beli didruez : tennet pep frankiz keodedel, berzet doc'hte roiñ deskadurezh d'o bugale, gober kenwerzh, preniñ douar ha c'hoazh ha c'hoazh !

A-c'houde daou viz, forzh aes, e oa kroget ar Brotestanted d'aprest termen an dibunadegoù. E pep karter e veze ur meni helebini evit sevel ar brasañ *bonfire*. Prederi a soure àr Alana é soñjal e vehe bet ret chom er vro. D'ar liesañ e tae da benn a gavet ur pemzek deiz vakañs bennak, mes ar blez-mañ e oa bet nac'het dezhi e-sigur ma vehe bet pechañs pasapl a dud yaouank gloazet ha kaset d'an ospital, lec'h ma labourere èl klañvdiourez.

Gwazh-dre-wazh e oa a-vuzul ma tostae an deiz milliget-se. 2020, goude lid kant vlez emsavadeg Dulenn e 2016, e oa arru termen ar Brexit hag ar C'honavirus o doa taolet d'an diaz ekonomiezh ar gêr. Engortoz e oad an daou du a welet muioc'h a feulster. Àr washaat e oa aet an darempredoù etre an div gumuniezh pa oa bet lakaet an harz etre Europa ha Breizh-Veur e mor Iwerzhon. Èl pep blez e klaskahe ar Lealourion, aheurtet ma oant, tremen dre ar c'harterioù Republikan da ziskouez o dreist-beli àr ar Vroadelourion. Na bout ma tae miliadoù a soudarded aratozh evit meriñ an dibunadegoù-se e tibouke lies kaouadoù feulster enne. Lod é klask harziñ, lod arall é vonet dezhe. Gwezhave e pade ar bec'h oc'hpenn ur pemzektez bennak.

Ne oa ket Alana O'Neill evit kompren perak e troe pront amezeion da enebourion. Gwir a-walc'h e oa e oa jaojaploc'h d'ar Gatoliked chom hep dougen un arouez keltiek bennak e-pad ar prantad-se. Gwazh e oa evit ar re a veve tostik-tra doc'h ar vagoer. Magoer ar peoc'h a veze graet anezhi. Ur vagoer, dek metr bennak a uhelled dezhi a laka disparti etreze. Un harz etre kornad Broadelourion Falls Road hag Unionist Shankill Road e West Belfast.

Diwar *Fulenn*, Yann-Charlez Kaodal, Lannuon, Al Liamm, 2022, p.26-28.

Skrid 3

Ar merc'hed o doa bet da c'houzañv gant ar Rused. E Thaya, se zo sur, e oa bet sovajet meur a hini. Er *C'hommando*, en ti melen e-lec'h ma vezemp o lojañ e fin ar vrezel e oa deut ivez teir familh o tont deus n'ouzon ket pelec'h, deus Wien, marteze. Hag eno, diouzh an noz, eh errue Rused da c'houlenn digor hag e veze klevet, nebeut goude, trouz, bugale o krial ha merc'hed o ouelañ. N'hellemp ober netra, pep a fuzuilh a oa gante. Ur wech e oa deut div blac'h kozh d'ar *C'hommando* da c'houlenn gwelout ar prizionier a oa en ti Schreiber. Me a anavaeze anezhe, o chom, o div asambles, e oant, e-kichen ti Strohmeyer, n'ouzon ket pe e oant dizimez pe intañvezed. Hag e oant deut da c'houlenn ac'hanon da zont da dremen an nozvezh gante evit, moarvat, diwall anezhe ouzh ar Rused, spontet e seblantent bezañ, hag en Thaya ne chome ket paotred a-walc'h evit kaout un' e pep ti. Ranket am boa respont dezhe n'hellen ket mont, n'o doa nemet distreiñ d'ar gêr ha prenañ an nor warne. E-pad an deiz ne veze ket a drouz, met kerkent ha ma teue an noz, ar

merc'hed a ranke mont da guzh, ne choment ket en tier, mont a raent el lochoù, dindan ar plouz, pe er c'hoajeier. Ni ivez a ranke bezañ en disfiz ouzh ar Rused, rak ne raent ket a ziferañs etre ar Frañsijen hag an Almanted.

Diwar *An amzer laeret. Eñvorennoù ur Breizhad prizonier en Aotrich*,
Pier-Mari Louz & Bernard Kabon, Montroulez, Skol Vreizh, 2006, p.127.

II. Traduction

Troit an destenn-mañ e brezhoneg :

Madame Grandet était une femme sèche et maigre, jaune comme un coing, gauche, lente ; une de ces femmes qui semblent faites pour être tyrannisées. Elle avait de gros os, un gros nez, un gros front, de gros yeux, et offrait, au premier aspect, une vague ressemblance avec ces fruits cotonneux qui n'ont plus ni saveur ni suc. Ses dents étaient noires et rares, sa bouche était ridée, et son menton affectait la forme dite en galoche. C'était une excellente femme, une vraie La Bertellière. L'abbé Cruchot savait trouver quelques occasions de lui dire qu'elle n'avait pas été trop mal, et elle le croyait. Une douceur angélique, une résignation d'insecte tourmenté par des enfants, une piété rare, une inaltérable égalité d'âme, un bon cœur, la faisaient universellement plaindre et respecter. Son mari ne lui donnait jamais plus de six francs à la fois pour ses menues dépenses. Quoique ridicule en apparence, cette femme qui, par sa dot et ses successions, avait apporté au père Grandet plus de trois cent mille francs, s'était toujours sentie si profondément humiliée d'une dépendance et d'un ilotisme contre lequel la douceur de son âme lui interdisait de se révolter, qu'elle n'avait jamais demandé un sou, ni fait une observation sur les actes que maître Cruchot lui présentait à signer. Cette fierté sottée et secrète, cette noblesse d'âme constamment méconnue et blessée par Grandet, dominaient la conduite de cette femme.

Diwar *Eugénie Grandet*, Honoré de Balzac,
Alexandre Houssiaux, Paris, 1834 (emb. 1855), p. 223.

Troit an destenn-mañ e galleg :

« E kêr eo peuzheñvel ar vered hag ar boestou-lizhiri ; ne oar den piv eo e amezeg. Lâret a rae Treñvor kozh e ouie an holl war ar maez pelec'h e oa ar re all, bev pe marv ken gwir ha ma ouiemp pelec'h oa hor c'halon. E bered ar barrez en em gave an dud asambles c'hoazh, stok-hastok ar wech-mañ, mut avat. Evit ul lod anezho e oa ar wech kentañ dezho kuitaat ar gêr, ar wech kentañ dezho mont da veajiñ. Kar-tost e oant bet pe kar a-bell, mod-pe-vod e oant eus hon rumm. Ar re a deue da bilpazat en-dro d'ar beziou da deurel kuit ar bleunioù gweñvet a yae ar gaoz en-dro gante, ur sell war bez an amezeg... ur bedenn lâret hep kalz kred... da welet hag-eñ oa kempenn ar bez... Ni, bugale a ouie pelec'h e oa bez Tonton Laou, — o chaokat soñjoù du emichañs pa ne oa banne ebet ken da lipat — pe monumant marbr re ar C'hastell. »

Diwar *Ar marc'h glas*, Riwal Huon,
Al Liamm, Dirinonn, 2010, p. 61.